גמ׳ בשכבך בביתך פרט לעוסק במצוה. וכלכתך בדרך פרט לחתן. ותא״ג דתהן נמי עוסק במצוה הוא אי לאו קרא יתירה לא נפקא לן מקרא קמא דכיון דעוסק במצוה לא כתיב בקרא בהדיא אלא מיעוטא בעלמא הוא דקא דרשינן מביתך וממעטינן מינה עוסק במצוה דאיכא תורה אור דאיכא טרדא אבל חתן דמתרדא דמחשבה בעלמא הוא שמחשב על עסק בחופה אי לאו קרא יתירה לא אתמעוט: **הכונס את הכלה פטור.** שטרוד במחשבת בעילת מצוה: **מאי משמע.** פרט לעוסק במצוה: **בדרך.** בשכבך, ובלכתך הוקשו לדרך: **מי לא עסקינן כו׳.** כלומר מגלן דבדרך לשון לחודא אייתי קרא הא קרא ״דרך״ סתמא כתיב וממילא משתמע נמי מיניה דדרך מצוה ואפילו הכי אמר רחמנא ליקרי: **אי משום טרדא.** דמחשבה פטרה ליה, אפילו מובטח ספינתו נמי: **אלמא אמר רבי אבא.** כמו למה אמר (ג) אע״פ שטרוד בעברו חייב בכל המצות חוץ מן התפילין שנאמר בהם ״פאר״ ליחזקאל - ״פארך חבוש עליך וגו׳״ וכיון דבטו פאר, ואבל מתגולל בעברו בעפר אין זה פאר: **טריד טרדא דמלוה.** וכיון דאתן מיעוטא בעלמא דרשינן ״פרט לחתן״ מסתייך אם ממעטת מיניה טרדא דמלוה: **וכ״ש אמרי לך.** הני נמי דקרא למדרש מיניה ״פרט לחתן״ אתא ממילא ש״מ בלכתך בדרך הוא דמחייבת דהיינו כדרך דמי קרי: **עוסקין במלאכתן וקורין.** לקמן מוקמינן לה בפרק שני (ד׳ עז.): **אמר ר׳ אלעזר בן עזריה.** כצ״ל: **נאחד שאמרו לו זקנך מגודל אמר להם יהיה זה כנגד המשחיתים.** משל שלך דומה לאחד שאומרים לו זקנך גאה ומגודל והוא אומר להם הואיל וקלסתם אותו אף הוא יהיה כנגד המשחיתים-הגדול הזה יהיה נתון לתער ולמספריים שאביא עליו ואשחיתנו: **עכשיו שאני עתי.** הרי אני כמקלס את מעשיך שהיית מוצא ואתה נזקפת: **כ״ש נמי אים לזו מטין.** דבמטין נמי אמרו דלמריגן לעיל מטין וקורין: **אבל.** עכשיו כיון דעד השתא היית זקוף ועכשיו הגיית אם לא נזקפתי אני ירלו התלמידים ויקבעו הלכה: **לא קיימת כו׳.** וכי היכי דעשה כדברי ב״ה לא עשה ולא כלום לדברי ב״ש לא עשה ולא כלום הנוגעים כדברי ב״ש לא עשה ולא כלום: **מתני׳ נשאר מכרך שתים וכו׳.** דלתמר בברכות ירושלמי שבע ברכות הללו על שם (תהלים קיט) ״שבע ביום הללתיך״: **אחת ארוכה ואחת קצרה.** אשתים לאחריה דערבית קאי (ל״א ארוכה אמת ואמונה קצרה השכיבנו): **לאחוס.** בברון: **שלא לאחוס.** כגון ברכת הפירות ומזון: **גמ׳ מאי מברך.** שתים לפניה דשחר מאי ניהו:

[בערב ובבקר כן יתקן לעיל]

[עי׳ תוספות לקמן דף עז.]

לקמן דף עז. סוכה דף כה.

לקמן דף עז: סוכה דף כה. מו״ק ד׳ עו. כתובות דף ו: שבועות ס״ע

תוספות פ״ח פסחים ואתחנן

[שבת כט: ושם נכמן]

גמ׳ בשלמא ב״ה קא מפרשי טעמייהו וטעמא דב״ש אלא ב״ש מ״ט לא אמרי כב״ה? אמרי לך ב״ש א״כ נימא קרא *בבקר ובערב׳ מאי ״בשכבך ובקומך״ בשעת שכיבה שכיבה ממש ובשעת קימה קימה ממש. וב״ש האי ״ובלכתך בדרך״ מאי עביד להו? ההוא מבעי להו *לכדתניא ״בשבתך בביתך״ פרט *לעוסק במצוה ״ובלכתך בדרך״ פרט לחתן, מכאן אמרו *הכונס את הבתולה פטור, ואת האלמנה חייב

*מאי משמע? אמר רב פפא כי ״דרך״ מה דרך רשות, אף כל רשות, מלא לא עסקינן דקא אזיל לדבר מצוה ואפילו הכי אמר רחמנא ליקרי? אם כן לכתוב רחמנא ״בשבת ובלכת״ מאי בשבתך ובלכתך בשבת דידך ובלכת דידך הוא דמחייבת הא דמצוה פטירת, *אי הכי אפילו כונס את האלמנה נמי? הא׳ טריד והאי לא טריד. אי משום טרדא אפילו טבעה ספינתו בים נמי וכי תימא ה״ג אלמה א״ר אבא בר זבדא אמר רב *אבל חייב בכל המצות האמורות בתורה חוץ מן התפילין שהרי נאמר בהם פאר שנאמר פארך חבוש עליך? הכא טריד טרדא דרשות) (ו) *וב״ש ההוא מבעי להו פרט לשלוחי מצוה) וב״ה אמרי ממילא ש״מ דאפילו בדרך נמי קרי: ת״ר בה״א עומדין וקורין יושבין וקורין ומטין וקורין הולכין בדרך וקורין (ג) עומדין במלאכתן וקורין *ומעשה ברבי ישמעאל ור׳ אלעזר בן עזריה שהיו מסובין במקום אחד והיה ר׳ ישמעאל מוטה ור׳ אלעזר בן עזריה זקוף כיון שהגיע זמן קריאת שמע הטה רבי אלעזר וזקף ר׳ ישמעאל, אמר לו רבי אלעזר בן עזריה לר׳ ישמעאל: ״שמעאל אחי אמשול לך משל למה הדבר דומה - משל לאחד שאומרים לו ״זקנך מגודל״ אמר להם יהיה כנגד המשחיתים, אף כך אתה: כל זמן שאני זקוף אתה מוטה, עכשיו כשאני הטתי אתה זקפת״ אמר לו אני עשיתי כדברי ב״ה ואתה עשית כדברי ב״ש, ולא עוד אלא שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות. מאי ״ולא עוד״? וכי תימא בית הלל נמי אית להו מטין, ה״מ דמטה ואתא מעיקרא, אבל הכא כיון דעד השתא הוית זקוף והשתא מוטה אמרי ש״מ כב״ש סבירא להו, שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות. תני׳ רב יחזקאל עשה כדברי ב״ש עשה, כדברי ב״ה עשה רב יוסף אמר ״עשה כדברי ב״ש לא עשה ולא כלום

*דתנן מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית ב״ש פוסלין וב״ה מכשירין, אמרו להם ב״ה לב״ש מעשה שהלכו זקני ב״ש וזקני ב״ה לבקר את ר׳ יוחנן בן החורנית מצאוהו שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית ולא אמרו לו כלום אמרו להם *משם ראיה אף הם אמרו לו א״כ היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימיך רב נחמן בר יצחק אמר עשה כדברי בית שמאי חייב מיתה

דתנן אמר ר״ט אני הייתי בא בדרך והטתי לקרות כדברי ב״ש וסכנתי בעצמי מפני הלסטים אמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב״ה: מתני׳ בשחר מברך שתים לפניה ואחת לאחריה ובערב מברך שתים לפניה ושתים לאחריה אחת ארוכה ואחת קצרה, מקום שאמרו: להאריך אינו רשאי לקצר, לקצר אינו רשאי להאריך, לחתום אינו רשאי שלא לחתום, שלא לחתום אינו רשאי לחתום: גמ׳ מאי מברך? אמר ר׳ יעקב א״ר אושעיא יוצר

שנאמר בהם פאר. פרש״י ״ואבל מתגולל בעפר קרנו ואין נאה להתם פאר תחת אפר״. ותו״ת ולמה לי הא׳ טעמא תיפוק ליה מדאמר ליחזקאל ״פארך חבוש עליך״ מכלל דלגולי עלמא אסור? ותירץ הסר מקולי דאליבא דר״ש טעמא של רש״י כי היכי דלא ניגף אחר מלוה מתפילין מקל וחומר. א״ר אלעזר טעמא דרש״י לחייבו בתפילין לאחר יום ראשון דלא שייך ״מתגולל בעפר קרנו״ אלא ביום ראשון דוקא: **תני** רב יחזקאל עשה כדברי שמאי עשה ורב יוסף אמר עשה כב״ש לא עשה ולא כלום. ותו״ת פסיעתא דאין הלכה כמותן. וי״ל הואיל וב״ש מחמירים על האדם עפי מב״ה לא שייך לומר ״פשיעתא״. דהא ״דעשה כב״ש לא עשה ולא כלום״ הייט היכא דב״ש מקילין וב״ה מחמירין אבל הכא בק״ש לא פסלי ב״ה דברי ב״ש. אבל תימא א״כ מה מייתי מסוכה כו׳ לא קיימת מצות סוכה כו׳ ופירש״י ״דכי היכי דמי שעשה כב״ה לא עשה ולא כלום לב״ש, אף העושה כב״ש לא עשה ולא כלום לב״ה״ ומאי קא מדמה, הכא פסלי ב״ש לגמרי מה דמסכרי ב״ה. אבל הכא קרא קריית שמע כב״ש אליבא דב״ה יצא? ע״כ פירש הר״ר שמעיה דקא מדמה הכי מדקאמר״ לא קיימת״ אע״ג דמן הדין יצא שהרי בראשו ורובו בסוכה אינו אסור אלא גזירה שמא ימשך אחר שלחנו. כה״ג גבי ק״ש אע״ג דמן הדין יצא בדיעבד, כיון דלב״ה אין נכון כדאיתא במתניתין דלמי היית לחוב בעצמך״. אם עשה כב״ש לב״ה לא עשה ולא כלום [וע׳ תוספות סוכה ג׳ ד״ה דאמר]:

אחת ארוכה ואחת קצרה. פרש״י ארוכה-אמת ואמונה. קצרה-״השכיבנו״. ותימה דהשכיבנו נמי ארוכה הרבה ותדע מדלא קא חשיב לה בתוספתא בהדי הקצרות. ועוד פעמים שמאריכין הרבה בתוספתא כמו ״אור יום הכפ״. ועוד אמת ואמונה פעמים שמקצרין בה מאד דלמאריגן לקמן נמ״ד אין אומרים פרשת ציצית בלילה הוא קא מסייס ״מודים אנחנו לך שהוצאתנו מצרים וכו׳״ בפרק היה קורא (לקמן׳ יד ע״ב) ונקרא לר״מ דהכל קאי (ד) אמת ואמונה אחת ארוכה ואחת קצרה כלומר בין יאריך בה בין יקצר בה כדלקמן. וכן אשלחתא התם (יבמות ד׳ מא.) ״אחת ארוכות ואחת קצרות אחת בתולות ואחת בעולות״: **מקום** שאמרו לקצר. כגון בברכת פירות ובברכת המזון אין לו להאריך: ורבנן

עין משפט נר מצוה

נ א מיי׳ פ״ד מהלכות ק״ש הלכה ג׳ סמג עשין יח עור שו״ע או״ח סימן ס סעיף ג׳:

נא ב מיי׳ פ״ד מהלכות תפילין הלכה יג׳ ופ״ד מהלכות תעניות הלכה ט׳ סמג עשין (דרכון) כ עוש״ע או״ח סימן לח סעיף ה ועור שו״ע יו״ד סימן שפח סעיף ח׳:

נב ג (מיי׳ פ״ב מהלכות ק״ש הלכה ב) עוש״ע או״ח סי׳ ס״ג סעיף ב׳:

[עי׳ רש״י ותוס׳ סוכה כה. ד״ה וכלכתך וכו׳ דגרסו להיפך וכ״ה בתוספתא פ״ח]

נג ד מיי׳ פ״א מהלכות ק״ש הלכה ה סמ״ג עשין י״ח עוש״ע או״ח סימן נט וסימן לו סעיף א׳:

ס״ג גורמין ומוסיפין בזה עי׳ רש״ל בשם הילקוט ול״ל להגיה דכיון דלריכא ליה לב״ה למימר ממילא ש״מ בהלי סברא לחודיה שיתפס נכון אבל זהו ודאי שמקשה על ב״ש ל״ל כ׳ פסוקים:

רב נסים גאון

והא אמר רב בא בר זבדא אמר רב אבל חייב בכל מצו׳ האמורה׳ בתורה חוץ מן התפילין מפני שנאמר בהן פאר בפ״ו ואלו מגלחין במועד (דע״ו) גרסי׳ אבל אסור להניח תפילין מדקאמר ליה רחם׳ ליחזקאל (יחזקאל כד)פארך חבוש עליך מכלל דטלי עלמא אפירי ובסוף פרק חזקת (כ״כ דף ס) כך דרשינן על ראש שמחתי אמר ר׳ יצחק זה אפר מקלה שבראש התנים בעא מיניה רב פפא היכא מנח ליה אמר ליה במקום תפילין שנאמר (ישעי׳ סא) לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר מיכן לתדנו שהתפילין נאמר בהן פאר:

הגהות הב״ח

(ה) גמ׳ טריד טרדא דרשות (וכ״ה לאמרי וכו׳ נמי קרי) תל״מ וכ״כ פ״ל וכ״ה הא כתיב בשבתך בביתך ובלכתך בדרך נמה לי ש״מ ותיבת וכ״ש הוה מבעי להו פרט לשלוחי מצוה נמתק: (כ) שם בדרך וקורין עוסקין במלאכתן: (ג) רש״י ד״ה אלמה וכו׳ נמה אמר אבל אע״פ שערוד: (ד) תוד״ה אחת וכו׳ דהכל קאי אאמת:

המשך נושא עד סוף העמ׳

צורת האדם בשעת ק״ש - מח׳ ב״ש וב״ה 1. ב״ש - (בערב יטה...) 2. ב״ד (קורא כדרכו)

תת נושא

עוסק במצוה פטור מן המצוה

* סוגריים לשם דילוג כדי לשמור על רצף הקריאה. בתוך הסוגריים הגמ׳ מסבירה איך רואים מהפסוק ״בשבתך בביתך...״ פרט לעוסק במצוה פטור מן המצוה

מבנה

△ (מעקב) קושיא

▽ תירוץ

* דהם הכשירו בכל צורה

* סוגריים אלו מיועדים לשים את הדגש על מה שמופיע לפניהם

מבנה

△ דעות בענין מי שעשה כדברי ב״ש